

TRENDS

verkend
voor
Zuidplas

Moerkapelle

Zevenhuizen

Nieuwerkerk
aan den IJssel

Moordrecht

gemeente
Zuidplas

Aanleiding

Gemeente Zuidplas groeit. Dat vraagt om visie of, zoals de gemeenteraad eind 2018 al aangaf met de unaniem aangenomen motie 'Naar maatschappelijke doelen', om bewuste keuzes voor de cruciale thema's voor de langere termijn voor onze gemeente. Om u hierin te faciliteren en te inspireren heb ik als burgemeester van Zuidplas begin 2021 gevraagd om inzicht in belangrijke trends en ontwikkelingen voor onze gemeente.

Dit document is het resultaat hiervan. Deze verkenning is gericht aan de politieke partijen, actief in en voor Zuidplas. Het is vanzelfsprekend aan u de relevantie van het document te wegen.

Het geeft beknopte beschrijvingen van een aantal trends die van belang kunnen zijn voor onze gemeente als groeigemeente in de Zuidelijke Randstad en wellicht van toegevoegde waarde kunnen zijn in de voorbereidingen voor de nieuwe raadsperiode.

Naast de politiek is het document ook zeker gericht aan de bedrijven, de maatschappelijke organisaties, de inwoners, het bestuur en de ambtelijke organisatie van Zuidplas.

Ik hoop dat deze verkenning inspireert!

Han Weber

burgemeester van Zuidplas

Doel

Om het document behapbaar en leesbaar te houden is in het schrijven van deze verkenning bewust een selectie in trends gemaakt. De verkenning is dan ook zeker verre van volledig en benoemt niet alle trends en tendensen die voor een gemeente als woon-, werk- en leefgebied en als overheidslaag relevant kunnen zijn. Ingezoomd wordt op een aantal trends die, onderbouwd, als specifiek relevant en als specifiek van belang voor het bestuur van Zuidplas kunnen worden gezien in de inzet voor inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en als openbaar bestuur.

Met dit document wordt ook aandacht gevraagd voor het belang van data en op feiten gebaseerd besturen. In een samenleving die steeds meer datagedreven wordt, verandert ook de rol van de overheid: van een reactieve naar een alerte overheid. Formulering en weging van beleid mede op basis van data én bewuste weging van die data om niet door te slaan naar technocratische oplossingen voor menselijke problemen, stelt de overheid in staat beleid en de uitvoering af te stemmen op de werkelijkheid, waar nodig bijstellingen door te voeren en effecten te meten. Zo is dit document ook opgesteld. Het geeft trends die van belang kunnen zijn voor het besturen van de gemeente met toelichtingen, onderbouwingen en verwijzingen naar data en/of onderzoeksmateriaal.

Het vervolg op deze verkenning is de vraag te beantwoorden wat deze trends kunnen betekenen. Dit kan een context bieden voor de bewuste keuzes waar onze gemeente voor staat.

Leeswijzer

Het document begint met een schema met de trends en ontwikkelingen, gevolgd door een korte schets/typering van onze gemeente. Vervolgens worden de trends in een aantal schetsen geduid en onderbouwd, met als uitgangspunt de specifieke relevantie voor Zuidplas. Teksten zijn aangevuld met hyperlinks en verwijzingen naar rapporten en andere onderbouwende publicaties.

Schema trends en ontwikkelingen

De selectie van trends die als specifiek relevant voor Zuidplas kunnen worden gezien, is gemaakt op basis van publicaties van onderzoeksbureaus, openbaar beschikbare databestanden en ook eigen Zuidplas-verhuisdata, en op basis van een inspirerende sessie met toekomstonderzoeker en trendwatcher Herman Konings. Een beknopt overzicht van algemene trends, uit zijn recente boek 'Gap the Mind' is als bron bijgevoegd.

Zuidplas Groeit!

Individuele mobiliteit
Nieuwe inwoners
Complexiteit gemeentelijk takenpakket
Rurbaan gebied
Behoeftte aan lucht en ruimte
Positie in regio

Aandacht voor verbinding

Behoeftte aan verbinding en indentiteit
Veranderd sport gedrag
Gemeenschap en gedeelde samenleving
Gebruik en waardering van voorzieningen
Eigen regie in eigen tijd

Design out-of-the-box

Creativiteit in ruimte-gebruik
Plaats-onafhankelijk werken
Passende woonvormen

Democratische erosie of vernieuwing

Politisering
Assertiviteit
Spanningsveld deelbelang en algemeen belang
Datagedreven en evidence based
Bejegening van instituties

Schema trends en ontwikkelingen

De gemeente Zuidplas in 2021 in een aantal schetsen

- 45.000 inwoners
- Landelijk, in verstedelijkt gebied
- Grote ontwikkelopgave Zuidplaspolder – Middengebied
- Vier dorpen, op weg naar vijf dorpen
- Demografie:
  - 22% jonger dan 18 jaar ¹
  - 10% 18-27 jaar
  - 54% 27 – 68 jaar
  - 14% ouder dan 68 jaar
- Rijk verenigingsleven
- Sterk in tuinbouw en dienstverlening
- Laagste punt van Europa
- Scholen: basisscholen: openbaar, rooms-katholiek, protestants, algemeen bijzonder; voortgezet onderwijs: openbaar, protestants

De gemeente Zuidplas ligt midden in de provincie Zuid-Holland, een van de meest verstedelijkte regio's van Europa en de economische motor van Nederland. Zo tussen de steden Rotterdam, Gouda, Zoetermeer, Delft en Den Haag is Zuidplas het waterrijke, landschappelijke, dorpse hart van dit gebied. Sinds 2010 vormen de dorpen Nieuwerkerk aan den IJssel, Moordrecht, Moerkapelle en Zevenhuizen samen de gemeente Zuidplas. Vier unieke dorpen met elk een eigen identiteit en historie.

2

En dat is vijf!

Zuidplas is een

Groeigemeente met ambitie

In de komende jaren wordt stevig ingezet op ontwikkeling van nieuwbouw in de Zuidplaspolder met **het vijfde dorp**. Daardoor zal de gemeente op termijn groeien in **aantal inwoners** met zo'n **50%**.

TREND:

Zuidplas Groeit!

Inleiding

Deze slogan is inmiddels wel ingeburgerd en, belangrijker nog, zichtbaar. En tegelijkertijd: nu en in de toekomst is Zuidplas meer, veel meer, dan alleen 'het vijfde dorp'. Maar overduidelijk is de trend dat Zuidplas groeit en ontwikkelt. Onderscheidend met het nieuwe vijfde dorp, onderscheidend met de huidige vier dorpen. De realisatie van het nieuwe dorp biedt kansen voor het versterken van de andere dorpen, individueel en als collectief. Maar wat betekent dat nu voor inwoners, ondernemers, nieuwkomers in de gemeente en het bestuur van de gemeente? De opgave is Zuidplas weloverwogen te laten groeien. De wijze waarop aan die opgave wordt voldaan is aan de politiek. Beoordeling van onderstaande schetsen kan aan die keuzes richting geven.

De groei in aantal woningen en aantal inwoners is in het Nederland van nu een bijzondere ontwikkeling waarmee Zuidplas zich onderscheidt van andere gemeenten. In 2050 is de prognose zelfs dat het aantal huishoudens in Zuidplas ten opzichte van 2019 gegroeid is met 46,7%, een cijfer waarmee Zuidplas stevig in de groeitop-10 (positie 8) van Nederland staat.³

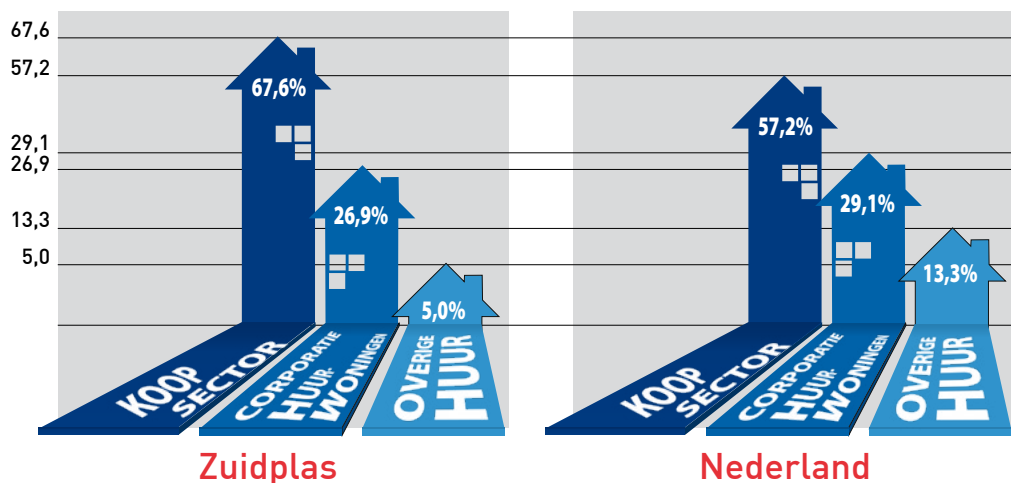
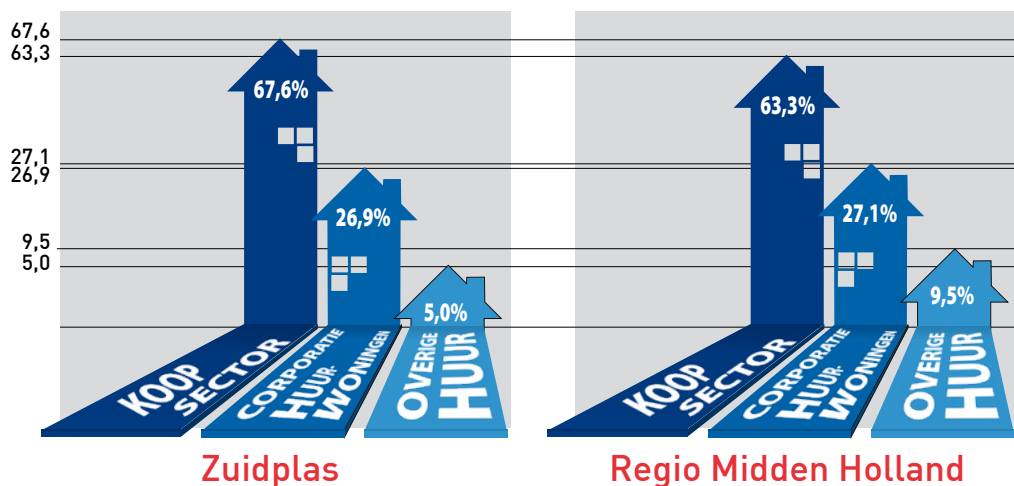
Ter illustratie: in het programma voor het Middengebied wordt de bouw van 4.500 woningen in de eerste fase en een doorgroei naar 8.000 woningen in de volgende stappen van de ontwikkeling voorzien.⁴

Zuidplas levert nu al een bijdrage aan de woningopgave van de regio, provincie en het Rijk en die bijdrage wordt verder versterkt met de ontwikkeling van het vijfde dorp. Zie: de Staat van de woningmarkt jaarrapportage 2020 en het bericht over de rijksbijdrage aan Zuidplas.⁵

TREND:**Zuidplas Groeit!**

De fysieke opbouw van de woningvoorraad – in fasen en in diversiteit, rekening houdend met de huidige vraag, de toekomstige vraag en de toekomstige marktsituatie – is bepalend voor de aantrekkingskracht op potentiële inwoners en daarmee bepalend voor de demografische opbouw van de dorpen en de gemeente. Een doorsnede van de woningvoorraad toont de volgende beelden. In Zuidplas is van alle woningen 57% eengezinswoning, 15% is appartement met lift. De overige 28% bestaat uit vrijstaande woningen, appartementen zonder lift en bedrijfswoningen. ⁶

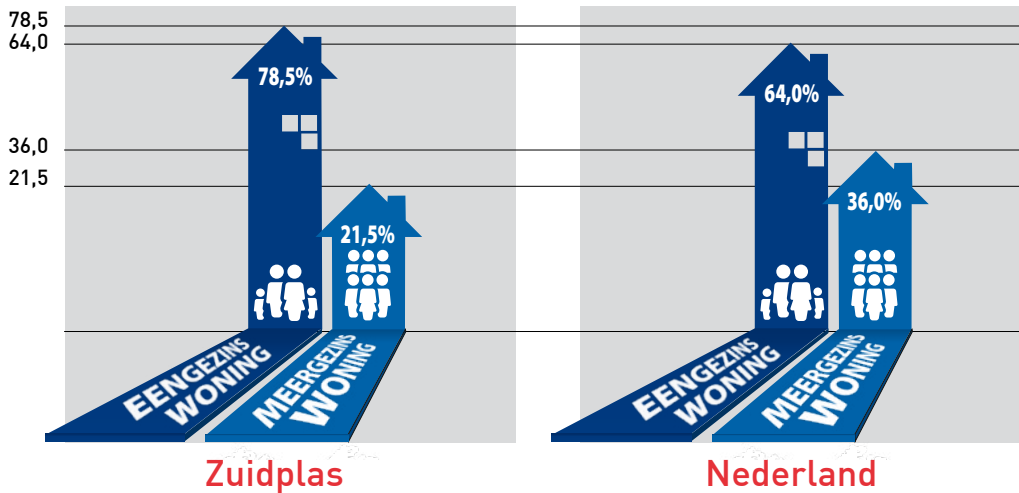
Hieronder volgt een aantal grafische schetsen over de woningvoorraad in Zuidplas. ⁷

De eigendomssituaties woningen in Zuidplas ten opzichte van Nederland in 2020:

De eigendomssituaties woningen in Zuidplas ten opzichte van Regio Midden-Holland in 2020:

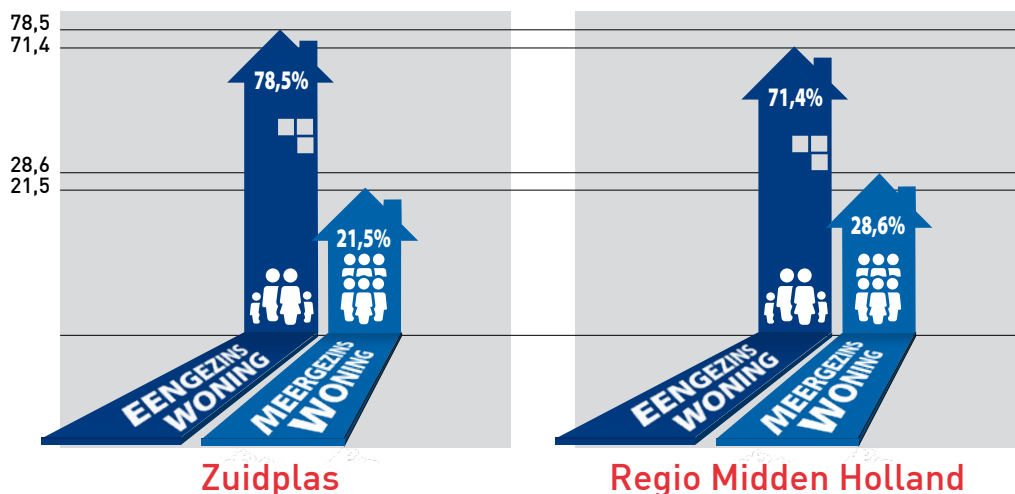
TREND:

Zuidplas Groeit!

Globale schets van woningtypologieën in Zuidplas ten opzichte van Nederland in 2020:

Globale schets van woningtypologieën in Zuidplas ten opzichte van Regio Midden-Holland in 2020:

Toelichting

Onder eengezinswoningen vallen traditionele rijtjeshuizen, twee-onder-eenkapwoningen en vrijstaande huizen. Onder meergezinswoningen vallen flats, galerij-, portiek-, beneden- en bovenwoningen, appartementen en woningen boven bedrijfsruimte, voor zover deze zijn voorzien van een buiten de bedrijfsruimte gelegen toegangsdeur.

TREND:

Zuidplas Groeit!

Het prijsniveau van woningen, uitgedrukt in de WOZ-waarde, in de gemeente Zuidplas was in 2020 10,7% gestegen, waarmee het gemiddeld genomen ten opzichte van het voorgaande jaar sneller is gestegen dan in de rest van Nederland (8,64%). ⁸

Tot 2030 is de vraag het grootst naar eengezinskoopwoningen. Dit komt doordat een grote groep huishoudens blijft wonen in de huidige eengezinswoning, terwijl er daarnaast ook een aanzienlijke nieuwe toestroom is. Vanaf 2030 wordt een omslag verwacht, omdat babyboomers uitstromen naar seniorenwoningen in de huursector. ⁹

Onderzoeken geven het beeld dat in 2050 66% van de wereldbevolking in stedelijke regio's zal wonen. Een effect van de COVID-19-pandemie lijkt in Nederland, ondanks deze ontwikkeling te zijn dat mensen extra behoefte ontwikkelen aan lucht en ruimte in hun woonomgeving. ¹⁰

Die elementen zijn schaars in de stad, wat extra druk op de steden legt. Duidelijk is dat dit trends zijn die het niveau van gemeenten in Nederland overstijgen.

Tegelijkertijd is deze trend wel **specifiek** van belang voor Zuidplas als woon-, werk- en recreatiegebied, in het licht van

- de groei van Zuidplas;
- de lucht en ruimte in de huidige vier dorpen en het vijfde dorp;
- de strategische ligging van Zuidplas in het landelijke gebied in de directe nabijheid van stedelijke gebieden.

Uit onderzoeken blijkt dat rurbane gebieden – gebieden met mengvormen van stad en land – aantrekkelijk zijn vanwege de voordelen van de landelijke ruimte als woonruimte en/of recreatieruimte en de nabijheid van stedelijke voorzieningen. Dergelijke gebieden vertegenwoordigen voor veel Nederlanders 'het beste van twee werelden'. Dankzij de individuele mobiliteit is dagelijks pendelen voor werk, levensbehoeften en vermaak uit een dorp naar de stad een mogelijkheid geworden. De politieke vraag is wel wat het effect hiervan is op de lokale voorzieningen en economie en de aanvaardbaarheid hiervan. Zie een onderzoek naar dorpsleven tussen stad en land. ¹¹

TREND:

Zuidplas Groeit!

Uit de cijfers over de groei in aantal inwoners kan een aantal algemene, maar ook meer specifieke karakteristieken worden afgeleid. ¹²

- Uit het verhuisgedrag zien we dat verreweg de meeste nieuwe inwoners in Zuidplas uit het nabije westen komen, voornamelijk uit Rotterdam, Capelle aan den IJssel, Zoetermeer, Den Haag en Lansingerland.
- De nieuwbouwlocaties trekken ook nieuwe inwoners uit Rotterdam en Capelle aan den IJssel, maar waar relatief veel verhuizers vanuit Gouda kiezen voor bestaande bouw, kiezen relatief veel verhuizers uit Zoetermeer voor nieuwbouw.
- De nieuwkomers zijn gemiddeld ruim 10 jaar jonger dan de bestaande inwoners van Zuidplas. Daarnaast is met name in de nieuwbouwwijken de omvang van het huishouden gemiddeld groter. Dit duidt erop dat de instroom voornamelijk jonge gezinnen betreft, en minder starters en 'empty nesters'.
- Er zijn verschillen tussen de nieuwbouwwijken in de verschillende dorpen te zien. Waar de wijken Esse Zoom en Koningskwartier in Nieuwerkerk en Zevenhuizen conform het gemiddelde van Zuidplas de meeste nieuwe inwoners uit Rotterdam verwelkomen, staan bij Vijfakkers-Noord in Moordrecht en de wijk de Jonge Veenen in Moerkapelle respectievelijk Gouda en Zoetermeer op de eerste plaats.
- Ook de huishoudensamenstelling verschilt tussen de dorpen. In Moordrecht is de gemiddelde huishoudensgrootte (1,98) een stuk kleiner dan het gemiddelde in Zuidplas (2,48).
- Zuidplas is de gemeente met het grootste recreatiegebied in de provincie Zuid-Holland, en de druk op de recreatieruimte neemt toe. Park Hitland en recreatiegebied Rottemeren worden drukker.

Ontegenzeggelijk betekent deze instroom en de karakteristieken ervan dat Zuidplas zich ontwikkelt en verandert. De groei in inwoners brengt ook met zich mee dat onze partners anders naar ons gaan kijken. Hoe willen wij ons als gemeente Zuidplas opstellen richting onze naaste burenen?

TREND:

Zuidplas Groeit!

En zorgt onze groei ook voor een andere opstelling richting de gemeenten in onze regio Midden-Holland, andere intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)? Welke rol willen wij concreet op het regionale toneel vervullen? Een toneel dat volgens de Staat van Bestuur 2020 ³⁰ door de toenemende regionalisering steeds belangrijker wordt.

Met de groei van onze gemeente, de steeds verder toenemende complexiteit van het gemeentelijk takenpakket en de veranderende rol van de overheid van reactieve naar alerte overheid, komen ook personele uitdagingen voor de gemeentelijke organisatie. In de arbeidsmarkt blijken veel gemeenten grote problemen te hebben vacatures te vervullen. Als groeigemeente is het voor Zuidplas erg lastig om personeel te vinden dat gekwalificeerd is en de uitdaging aan wil gaan om in een organisatie in transitie en groei te werken. Dit heeft impact op de huidige maar zeker ook op de toekomstige bedrijfsvoering. ¹³

TREND:

Aandacht voor verbinding

Inleiding

De behoefte aan verbinding is van alle tijden. Het individu is de bouwsteen van de samenleving maar ontleent betekenis aan de context en de maatschappij. Het 'systeem' van de maatschappij wordt steeds groter en complexer, waarmee ook het belang van herkenbaarheid toeneemt. Tegelijkertijd is er het individualisme en ligt polarisatie op de loer. Hoe is deze generieke trend te vertalen naar specifiek belang voor de gemeente Zuidplas? De gemeente is meer dan een woon-werkgebied en het is meer dan een overheid. Beoordeling van onderstaande schetsen kunnen richting geven aan de te maken keuzes voor Zuidplas.

Wonen is meer dan een dak boven het hoofd. Een vast adres is noodzakelijk gelet op de koppeling aan overheidsvoorzieningen. Dat maakt wonen een maatschappelijke voorziening en het belang daarvan neemt, gelet op de krapte op de woningmarkt, alleen maar toe. Als kerntaak van de overheid/gemeente vraagt dit om bewuste keuzes.

Wonen in een omgeving met voorzieningen en mogelijkheden tot samenleven lijkt een direct effect te hebben op de sociale verbindingen in een buurt. Fysieke kenmerken van een buurt, een wijk of een dorp waar onderling contact mogelijk wordt gemaakt, kunnen zorgen voor een verbeterde 'sense of community'.¹⁴

TREND:

Aandacht voor verbinding

Steeds verdergaande groei van de aantallen nieuwe inwoners heeft impact op de balans tussen de al langer in de dorpen en gemeenschappen woonachtige inwoners en die nieuwkomers. Zie hierbij ook in de toelichting op de trend Zuidplas Groeit! de kwantitatieve gegevens over de instroom in Zuidplas.

Daarin is wel een aantal vraagstukken en ontwikkelingen te duiden.

Waarom ontlenen mensen hun identiteit als inwoner van een straat, dorp/stad, gemeente?

Waar in het verleden de lokale gemeenschap meer helder, gedefinieerd en bekend was, is dat al sinds lange tijd minder vanzelfsprekend en meer diffuus. ¹⁵ Verder blijkt uit onderzoek dat de gemeenschap en het idee van een gedeelde samenleving erg van belang worden gevonden, terwijl het tegelijkertijd als de grootste uitdaging wordt gezien. Nederlanders (b)lijken zich meer zorgen te maken om de samenleving dan om het milieu en klimaat, immigratie en integratie, gezondheids- en ouderenzorg en inkomen en economie. Mensen hebben het gevoel dat maatschappelijke veranderingen te groot zijn, te snel gaan en de sociale binding aantasten. ¹⁶ Dit beeld wordt ook bevestigd door het rapport Barstjes in de lokale gemeenschap waaruit blijkt dat het afnemende gevoel van gemeenschapszin tot problemen kan leiden bij de aanpak van andere maatschappelijke veranderingen zoals de klimaatopgave. ¹⁷

Dit leidt tot de vraag hoe blijven huidige inwoners aangehaakt en verbinden nieuwe inwoners zich? Verder inzicht hierin en in de leefstijlen, drijfveren en behoeften van mensen kan van belang zijn, zeker ook waar het gaat om de uitdaging van Zuidplas het vijfde dorp te laten ontstaan/bestaan met een ziel en met karakter. In 2015 is een onderzoek uitgevoerd naar recreatieleefstijlen van de toenmalige inwoners van Zuidplas. Uit het onderzoek bleek dat de grootste groep in de gemeente en omliggende regio de volgende kwalificaties hebben: 'gezellig lime' en 'uitbundig geel',

gezellig lime

uitbundig geel

TREND:

Aandacht voor verbinding

oftewel groepen die vooral gericht zijn op gezelligheid en activiteit. ¹⁸ Alleen al de vraag stellen of de logische eerste reflex de eigen, bekende drijfveren en behoeften te spiegelen op nieuwe inwoners wel de meest juiste weg is, kan het blikveld verruimen. En kan tot verrassende nieuwe inzichten en aandacht voor verbinding en nieuwe initiatieven leiden.

Het gebruik en de waardering van voorzieningen verandert.

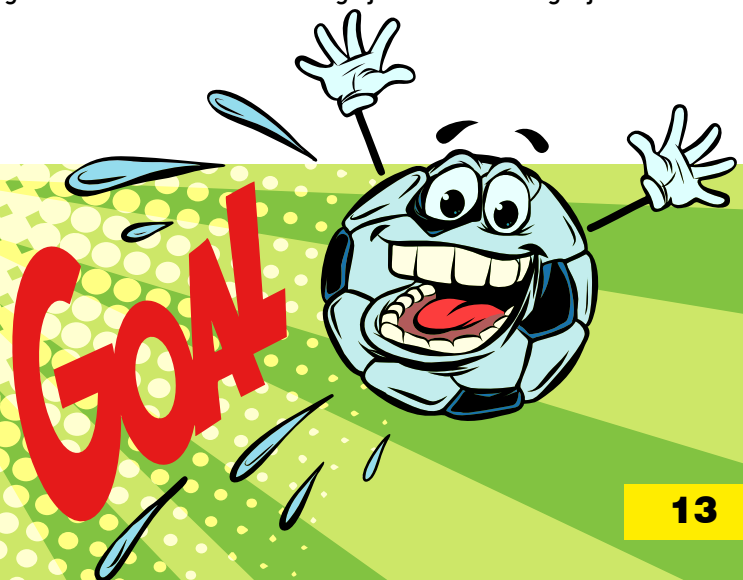
Voorzieningen hebben een impact op de gemeenschapszin en het karakter van een dorp, zij zijn meer dan een gebouw of een veld. Zie hiervoor een trendverkenning 'ruimte voor de toekomst in het landelijk gebied' uit 2015 van het kennisinstituut voor de groene leefomgeving van Wageningen UR. ¹⁹ In de verkenning wordt onder andere ingegaan op de bereidheid van inwoners meer zelf voorzieningen te organiseren en verder te reizen voor voorzieningen, en op de toename van recreanten die in hun vrije tijd agrarische gebieden en bossen gebruiken als recreatieplek.

Sportbeleving is hier een aansprekend voorbeeld van.

Uit onderzoek blijkt dat de populariteit van individuele en ongebonden sportvormen stijgt. De landelijke trend is dat de populariteit van georganiseerde zaalsporten en veldsporten afneemt. ²⁰ Die laatste trend is nog minder merkbaar in Zuidplas.

Uit onderzoek voor de Sport- en Accommodatievisie blijkt dat de vraag en behoefte aan samen en georganiseerd sporten belangrijk is in Zuidplas en dat op onderdelen dan ook tegengestelde ontwikkelingen ten opzichte van landelijk worden gezien. Wel is te constateren dat de nieuwe inwoners relatief minder deelnemen aan georganiseerde sportvormen. Gespiegeld aan de toekomstige verdere instroom van nieuwe inwoners in de gemeente kan dit een belangrijke constatering zijn.

Nieuwe inwoners nemen relatief minder deel aan georganiseerde sportvormen

TREND:

Aandacht voor verbinding

Een aantal andere noties uit de Sportvisie kunnen daar ook zeker relevant zijn: het percentage inwoners dat lid is van een sportvereniging ligt hoger dan landelijk gemiddeld; de sportdeelname (georganiseerd en ongeorganiseerd) is in totaliteit lager dan te doen gebruikelijk; de eigen gezondheid wordt door de inwoners in Zuidplas beter beoordeeld dan landelijk gemiddeld waarbij het wel opvallend is dat minder inwoners voldoen aan de richtlijnen voor voldoende sport en bewegen.²¹ Daarbij kan ook zeker relevant zijn de merkbare druk op de belangrijke recreatiegebieden Rotterdammeren en Park Hitland van de gemeente.

De trend in vrijwilligerswerk is ook een voorbeeld in de veranderingen in verbinding: langetermijninzet is niet altijd meer de maatstaf voor mensen als uiting van betrokkenheid bij de gemeenschap. Er is steeds meer behoefte aan eigen regie in tijd, inzet en keuze in bijdrage aan tijdelijke projecten, werkweekends en dergelijke. Uit een grootschalig onderzoek van NLvoorelkaar (grootste vrijwilligersplatform van Nederland) in samenwerking met de Erasmus Universiteit Rotterdam blijkt dat 59% van de maatschappelijke organisaties dit herkent in de dagelijkse praktijk. Activering van mensen met nieuwe moderne vormen van vrijwilligerswerk zorgt voor cement en verbinding in de samenleving.²² Het is aan de politiek uitspraken te doen over de rol van de overheid in verbinding tussen inwoners. Ook is het aan de politiek keuzes te maken in de aard van gemeentelijk beleid met bijvoorbeeld subsidiebeleid, activering van (landelijke) initiatieven en verbindingen met maatschappelijke organisaties.

De aandacht voor verbinding is ook en misschien wel met name van belang voor de meest kwetsbaren in onze gemeente. Kwetsbare ouderen leven in een fragiel evenwicht met hun gezondheid. Zij redden zich vaak nog wel, maar een kleine verandering kan dit evenwicht verstoren en leiden tot complicaties. Men spreekt over extra kwetsbaar wanneer zij naast fysieke en mentale problematiek ook financiële problemen hebben. Hoe zorgen wij dat zij verbonden blijven en de zorg krijgen die zij nodig hebben?

Kwetsbare ouderen leven in een fragiel evenwicht met hun gezondheid

TREND:**Aandacht voor verbinding**

In Nederland waren er in 2010 naar schatting bijna 700.000 kwetsbare ouderen. Naar verwachting neemt het aantal kwetsbare ouderen toe tot ruim 1 miljoen in 2030. In de GGD regio Hollands Midden was in 2016 22% van de ouderen (65+) kwetsbaar en 5% extra kwetsbaar. In Zuidplas was dit respectievelijk 20% en 4%. Verder is de prognose dat in dertig jaar het aantal mensen met dementie in Zuidplas sterk zal toenemen van 650 in 2020 naar 1.800 in 2050.

Een koppeling is te leggen met de al bij de trend: Zuidplas Groeit! uitgesproken verwachting dat vanaf 2030 babyboomers uitstromen naar seniorenwoningen in de huursector. Innovatieve oplossingen, zoals het bieden van passende woonvormen (zie ook in de volgende paragraaf) kunnen daarin kansen bieden. [23](#)

TREND:

Design out-of-the-box

Inleiding

Creativiteit in ruimtegebruik en inzet van hulpbronnen worden steeds belangrijker. Hoe is deze generieke trend te verbinden aan de specifiek voor de gemeente Zuidplas relevante ontwikkelingen? Onderstaande schetsen kunnen richting geven aan de te maken keuzes voor Zuidplas.

De druk op de woningmarkt heeft impact op het dorpse karakter van de dorpen. In het faciliteren van passende woonvormen en bevorderen van doorstroom heeft de overheid een verantwoordelijkheid als aanjager van creativiteit en is daarin partner van corporaties en bouwondernemingen. Hierbij kan gedacht worden aan onder andere flexibel wonen, woonvormen als Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) en groepswonen voor ouderen, zie als inspiratie de in de eindnoot opgenomen bronnen. ²⁴

Interessant is het ook te kijken naar de impact van de groei van de gemeente op de verkeersbewegingen. Het 'daily urban system' van mensen verandert ook met de tijd. Het daily urban system is het gebied waarin de belangrijkste dagelijkse verplaatsingen zich afspelen. De trend is steeds meer van wonen in dorp, werken in stad, naar meer gemengde activiteit in de dorpen. Dit komt onder andere door de gevolgen van de coronapandemie, wat een versnelling van plaatsonafhankelijk werken heeft gebracht, en de opkomst van zzp'ers die aan huis werken. ²⁵

TREND:**Design out-of-the-box**

Het is relevant mogelijkheden in samenhang te beoordelen en vandaaruit keuzes te maken. Zoals bijvoorbeeld meervoudig ruimtegebruik te stimuleren en koppelkansen te benutten. Want in potentie leidt hergebruik van gebouwen tot bedrijvigheid en economische groei. Modernisering van kassen leidt bijvoorbeeld tot warmte/energie die voor andere toepassingen kan worden gebruikt. Zuidplas heeft veel zzp'ers binnen haar gemeentegrenzen, in 2019 bestond 16,9% van het totaal aantal banen uit zzp-banen terwijl voor Nederland dat slechts 11,5% was. ²⁶ 'Bruisplekken', plekken waar ondernemers elkaar kunnen treffen, elkaars ondernemerskracht en -energie kunnen benutten zorgen voor reuring en werkgelegenheid.

De verandering in de dorpen als gevolg van de toename in woningen en inwoners heeft ook impact op de detailhandel, de concentratie ervan en winkelstraten. Zuidplas laat voor wat betreft aanbod en lokale koopstromenbinding relatief gunstige cijfers zien, met name gezien de positie tussen andere aantrekkelijke, grote winkelkernen. Het heeft een klein maar robuust aanbod. ²⁷

Wel wordt geconstateerd dat met name winkelcentrum Reigerhof nu en in de toekomst meer onder druk kan komen te staan voor het niet-dagelijkse aanbod (mode, luxe, vrije tijd) en omliggende concurrerende winkelgebieden. ²⁸ Op basis hiervan is de vraag op te werpen of er keuzes gemaakt moeten worden ten aanzien van centrumontwikkelingen, waarbij elementen als functionaliteit, praktische gemaksfuncties, toegankelijkheid via toegangswegen, en verbindingen met openbaar vervoer een rol zullen spelen.

TREND:

Democratische erosie of vernieuwing

Inleiding

Zoals aansprekend wordt toegelicht in de bundel essays 'Gebundeld Perspectief' ²⁹ bij 'De Staat van het Bestuur 2020' ³⁰ staat het openbaar bestuur en zeker ook het collectief aan gemeenten voor grote uitdagingen. Uitdagingen zijn er in bejegening van instituties en functionarissen in het openbaar bestuur, in het borgen van waarden, integriteit en weerbaarheid, in vormgeving van inwonerparticipatie en waardering van social media, en democratische legitimiteit, maar ook in het gebruik van data en de vervulling van (wettelijk) belegde taken met de beschikbare middelen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de statistiek beïnvloedbaarheid van de gemeentelijke begroting uit recent onderzoek van BMC in opdracht van de gemeente. ³¹

In deze paragraaf wordt een aantal schetsen gegeven vertaald naar de lokale context en in perspectief gezet voor Zuidplas. Onderstaande schetsen kunnen richting geven aan de te maken keuzes voor Zuidplas.

Bestuurlijke vraagstukken politiseren. Er lijkt een steeds sterker spanningsveld te ontstaan tussen deelbelang en algemeen publiek belang. Kernwaarde van de participatieve democratie is toelichting op en behartiging van deelbelangen. Burgers worden bewuster en mondiger. De positieve impact kan de relatie tussen burgers en overheid versterken, maar de negatieve lading die er soms vanuit gaat doet iets met de politiek, het bestuur en de organisatie.

TREND:

Democratische erosie of vernieuwing

Ter inspiratie is in het overzicht een link naar een recent essay van Bas Heijne (schrijver, interviewer) opgenomen. ³²

Ter illustratie de top-10 van trending (social) media-onderwerpen

1. Top 3 van ergernissen afvalbeleid - waaronder papierinzameling en stankoverlast; hondenpoep; kapotte straatverlichting
2. Strooibeleid
3. Sluiting afvalbrenngstation Zevenhuizen
4. Verkeer - prikker op de kaart, overlast files en ontsluiting nieuwe wijken
5. De nieuwe Zuidplaspolder – Vijfde dorp
6. F20 – snelfietsroute
7. Zuidplas van het gas af
8. Schandaal Boa's in het gemeentehuis
9. Kerstbomen inzameling
10. Corona: de trots-op-tekstkar - sluiting van recreatiegebieden; dragen van mondkapjes e.d.

Maar het is aan de representatieve democratie, aan de volksvertegenwoordiging verenigd in de gemeenteraad, belangen af te wegen en het algemeen publiek belang te vertegenwoordigen en te behartigen. Dat is een verantwoordelijkheid en uitdaging. Het (b)lijkt in deze tijd met enige regelmaat lastig om de tijd te nemen om een afgewogen en weloverwogen beeld te vormen en dat als basis voor besluiten te nemen. De overheid is geen bedrijf. Kerntaak is niet 'verkopen', maar 'uitleggen en uitnodigen'. ³³

A stylized illustration of a woman with brown hair, wearing a blue patterned jacket, pointing her right index finger upwards. A yellow arrow points from the top left towards her. The background features a green and yellow pattern of dots and lines.

Kerntaak is niet 'verkopen',
maar 'uitleggen en uitnodigen'

TREND:

Democratische erosie of vernieuwing

Besturen is afwegen van objectiveerbare data en verder zien dan incidenten of individuele casuïstieken. Of zoals al in de inleidende woorden is genoemd: van een reactieve overheid naar een alerte overheid. Welke rol wordt aan data in kaderstelling en beleidsvorming gegeven en hoe is een gezond kritische houding ten opzichte van data en ook ten opzichte van social media aan te houden. Hiervoor zijn keuzes te maken in een ontwikkeling naar datagedreven en evidence based.

In 2020 heeft de gemeenteraad een onderzoek laten uitvoeren naar de staat van de lokale democratie in Zuidplas (met ondersteuning van Democratie in Actie (DiA), een programma van de VNG, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Vereniging voor Raadsleden en de Vereniging van Griffiers). Via een niet-representatieve steekproef gaven inwoners onder andere aan dat hun verwachtingen van participatietrajecten vaak anders zijn dan die van de gemeente, en dat zij graag laagdrempelig contact willen kunnen leggen met de gemeente. ³⁴

Een bijzondere uitdaging voor gemeenteraden in Nederland is het vanuit de kaderstellende en controlerende taken sturen op verbonden partijen. Samenwerkingspartners waaraan de gemeente verbonden is voor complexe bestuurlijke en maatschappelijke opgaven en waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. De democratische grip en het uitoefenen van invloed zijn voor de gemeenteraad niet eenvoudig vol te houden voor dusdanig verlengd bestuur, en dat ook nog eens in de bijzondere situatie in Zuidplas dat met de groei van de gemeente partners anders naar de gemeente gaan kijken, zoals al eerder werd gedeut bij trend Zuidplas Groeit!. Zie verder ook essay 5 'Nederland Bestuurdersdemocratie?' in 'Gebundeld Perspectief'. ³⁵

En verder zijn de huidige samenleving en het huidige openbaar bestuur velden van en met vele spelers. De inzet voor de gemeenschap zou omschreven kunnen worden als een reis die inwoners, ondernemers, (maatschappelijke) instellingen, andere belanghebbenden en de gemeente met daarin raad, college en organisatie samen maken. De tijd dat de gemeente alles bepaalt is voorbij.

TREND:

Democratische erosie of vernieuwing

En daarbovenop komt nog dat met de groei van Zuidplas en de impact die dat heeft op het dorpse karakter van de dorpen, ook het besturen van Zuidplas en de invulling van de taken door gemeenteraad, college en organisatie verandert.

Continue aandacht voor de weerbaarheid en positionering van het bestuur is essentieel in het faciliteren van hoe het debat te voeren, participatie te organiseren en het algemeen belang te bewaken. Balans tussen eenduidige sturing en het algemeen belang enerzijds en nabijheid en behoud van de waarde van korte lijnen anderzijds is belangrijk. Daarbovenop vragen de groei van de gemeente en de daaraan verbonden toenemende omvang en complexiteit van taken en problematiek bijzondere aandacht voor de bestuurscultuur en professionaliteit in kaderstelling en besturing.

Bronnen

Algemene trends (naar Herman Konings – Gap the mind, gepubliceerd juni 2021)

1. Individualisering

- Hypergepersonaliseerde benadering van mensen
- Mensen willen zich als individu identificeren in plaats van met groep

2. Vloeibare identiteit

- Repertoire van identiteiten, meerdimensionaal
- Generatie < 40
- Invloed corona: meer op zoek naar ruimte en veiligheid
- Flattening the age curve: eenmaal 50 blijf je geestelijk 50 tot aan je dood

3. Mobiliteit

- Doorontwikkeling van verschillende vervoersvormen en brandstoffen
- Omgang met bezit van vervoersmiddelen: autodelen
- Ontdekking van de fiets

4. Urbanisatie

- In 2050 woont 66% van de wereldbevolking in steden
- White collars de stad uit naar ruimte en betaalbaarheid (corona versterkt dit)
- Babyboomgeneratie vergrijst (cohort 55-75 jaar)
- Gepensioneerde babyboomer verhuist, gaat kleiner wonen, gaat naar de stad

5. Veiligheid

- Beschermen fysieke integriteit
- Cybersecurity

6. Gezondheid

- Van curatieve (genezen) naar preventieve gezondheid (voorkomen)
- Aandacht voor gezond eten, bewegen

7. Globalisering

- Veroorzaakt problemen (bv. corona)
- Maar levert ook oplossingen (bv. samenwerking vaccins)

8. Duurzaamheid

- Aandacht voor de duurzaamheid van de planeet
- Langjarige ontwikkeling maar erg traag
- Versneld door corona: de 'verse lucht' geroken, meer bewustzijn

9. Kennis

- Democratisering hoger onderwijs
- Multidisciplinair opleiden
- Lifelong learning en ontwikkeling soft skills
- Workshift: nu 60% van actieve beroepsbevolking in kantoorbaan, opkomst artificiële intelligentie

10. Verbinding

- Dingen zijn veel meer met elkaar verbonden
- Digitalisering
- Democratisering van technologische instrumenten

Bronnen

- 1 [Berekening op basis van https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/inwoners](https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/inwoners)
- 2 Uit: Profielschets voor de nieuwe burgemeester van Zuidplas (februari 2019) 'Wie heeft het lef om met ons mee te groeien?'
- 3 <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/dashboard/demografie>
- 4 Masterplan Middengebied Zuidplaspolder
<https://www.zuidplas.nl/de-nieuwe-zuidplaspolder?origin=/denieuwezuidplaspolder>
- 5 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/02/18/kamerbrief-resultaten-tweede-tranche-woningbouwimpuls>, <https://www.ad.nl/rotterdam/zuidplas-krijgt-14-miljoen-van-het-rijk-voor-de-bouw-van-vooral-betaalbare-woningen-a2e6ab63/>
- 6 Woonvisie 2025 Dorps wonen in Zuidplas, nu en in de toekomst p.20 en 21
https://www.zuidplas.nl/_flysystem/media/woonvisie_2025_-_dorps_wonen_in_zuidplas.pdf
- 7 [selectie van ABF research - Waarstaatjegemeente](#)
- 8 [CBS - Waarstaatjegemeente](#)
- 9 Woonvisie 2025 met onderliggende onderzoeken en rapporten -
https://www.zuidplas.nl/_flysystem/media/woonvisie_2025_-_dorps_wonen_in_zuidplas.pdf
- 10 <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/08/meer-verhuizingen-naar-regio-s-buiten-de-randstad>
- 11 <https://www.binnenlandsbestuur.nl/Uploads/2017/3/Dorpsleven-tussen-stad-en-land-WEB.pdf>
- 12 eigen data (verhuisdata) gemeente Zuidplas;
<https://www.recreatieschaprottemeren.nl/documentenbibliotheek/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=1970797>
- 13 <https://personeelsmonitor2020.aeno.nl/#formatie-en-bezetting>
<https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/kennispartners/bng-bank/risico-op-personeelstekort-gemeenten-onvoldoende.13937274.lynkx>
- 14 Relaties van de fysieke leefomgeving met leefstijl, redzaamheid en sociale verbindingen – wetenschappelijke literatuur in opdracht van de voormalige Raad voor de Volksgezondheid en Zorg
<https://repub.eur.nl/pub/77517/Kamphuis-et-al-282014-29-Rapport-fysieke-omgeving-RVZ-1-.pdf>
- 15 Denkend aan Nederland Sociaal en Cultureel Planbureau 2019 hoofdstuk 1 en 5
<https://www.scp.nl/publicaties/monitors/2019/06/26/denkend-aan-nederland>
- 16 <https://www.scp.nl/publicaties/monitors/2019/12/30/burgerperspectieven-2019-4>
- 17 <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2021/03/04/barstjes-in-de-samenleving> SCP maart 2021
- 18 <https://www.zuidplas.nl/visie-op-recreatie-zuidplas-2025/>
- 19 <https://vng.nl/brieven/trendverkenning-ruimte-voor-de-toekomst-in-het-landelijk-gebied>
- 20 <https://detransitieindesport.nl/transitie-in-de-sport> en
<https://www.mulierinstituut.nl/actueel/individualisering-sportdeelname-zet-sterk/>
- 21 Sport- en Accommodatievisie 2020-2030 – https://zuidplas.raadsinformatie.nl/document/9105334/1/Bijlage%201%20Sport-%20en%20accommodatievisie%202020%20%E2%80%93%202030_A20_000238
- 22 https://zakelijk.nl/voorelkaar.nl/8000-trends-vrijwilligerswerk-2021/?mc_cid=aa809e6746&mc_eid=35fd9877c0
- 23 Factsheet Alzheimer Nederland mensen met dementie per gemeente <https://www.alzheimer-nederland.nl/sites/default/files/directupload/factsheet-dementie-per-gemeente.pdf> en <https://eengezonderhollandsmid-den.nl/dashboard/leeftijdsgroepen/kwetsbare-ouderen>
- 24 <https://www.actiz.nl/stream/presentatie-de-toekomst-van-wonen-en-zorg-voor-ouderen> en <https://www.actiz.nl/brede-coalitie-presenteert-tien-uitgangspunten-voor-toekomstbestendige-ouderenzorg>
- 25 Economische Visie– Zuidplas: ontwikkelgemeente in de Randstad https://www.zuidplas.nl/_flysystem/media/economische_visie_gemeente_zuidplas.pdf of <https://www.zuidplas.nl/ondernemen/>
- 26 [Waarstaatjegemeente → CBS – lokale economie 2019](#)
- 27 Economische Visie– Zuidplas: ontwikkelgemeente in de Randstad pag 19
https://www.zuidplas.nl/_flysystem/media/economische_visie_gemeente_zuidplas.pdf of
<https://www.zuidplas.nl/ondernemen/>
- 28 zie onder andere Detailhandelsnota pag 45 https://zuidplas.raadsinformatie.nl/document/10196919/2/Bijlage%201%20Detailhandelsnota%20Gemeente%20Zuidplas%202020%20%E2%80%93%202025_A21_000380
- 29 <https://kennisopenbaarbestuur.nl/rapporten-publicaties/gebundeld-perspectief/>
- 30 <https://kennisopenbaarbestuur.nl/rapporten-publicaties/staat-van-het-bestuur-2020/>
- 31 https://zuidplas.raadsinformatie.nl/document/9940022/1/Bijlage%201%20Wendbaarheid%20begroting%20gemeente%20Zuidplas_A21_000503
- 32 als inspiratie: essay van Bas Heijne van 6 februari 2021 'Het gekwetste ik duldt geen tegenspraak'
<https://www.nrc.nl/nieuws/2021/02/05/almachtig-en-ongehoord-a4030688>
- 33 <https://vng.nl/sites/default/files/2020-06/lokale-democratie-op-zoek-naar-zichzelf.pdf>
- 34 vastgesteld in de vergadering van de gemeenteraad van Zuidplas van 19 mei 2021 https://zuidplas.raadsinformatie.nl/document/10070899/1/Bijlage%203%20Hoofdrapport%20Quick%20Scan%20Lokale%20Democratie%20Gemeente%20Zuidplas_Z20_003004
- 35 <https://kennisopenbaarbestuur.nl/rapporten-publicaties/gebundeld-perspectief/>